

Predplata van Šibenika
na tromjeseč 3 K.
na godinu 6 K.

Predplata u Šibeniku
sa današnjom listu u kuću
ednaka je kao i van Šibenika.

Pojedini broj stoji 6 para.

HRVATSKA RIJEČ

IZLAZI SVAKE SUBOTE U ZADRU

Predplate i pisma štuju se
Uredništvo. Neprankirana se
pisma ne primaju. Rukopisi
se ne vraćaju. Uglassi, pri-
obcena pisma, zahvale itd.
tiskaju se po 20 para redak
— ili po pogodbi. —

Politička komešanja.

Sa malo dobre volje Hrvatska bi mogla
krenuti na pravi put svojih interesa.

Ovako smo pisali još davno, a i danas smo
o tom uvjereni, ali nas je strah da je još da-
leko dok dodjemo na taj pravi put. Jer ovo.
Danas kad nam je položaj sa svim okolnostima
najpovoljniji, kad su sve naše stranke zvane da
se u radu slože i urede u Banovini ustavne
slobode i dade narodu mogućnost da može sam
svojom voljom izabrati poslanike, preko kojih će
onda u svako doba moći da udesi svoj položaj
kako mu bude najbolje stal i prema Ugarskoj
i prema Austriji, ovo u ovako sudbonosno doba,
te stranke nemaju prečega posla nego da jedna
na drugu, preko svojih novina, najbesomernije
napadaju klevetajući i crne se izmjenice na naj-
ružniji način.

Izgleda da se te naše stranke ne obaziru
mnogo na obće narodno dobro i da su pod ut-
jecajem tuđih upliva, koji im ne dopuštaju, da se
okupe u čvrstu falangu za izvjestenje obće,
jednako prava glasa i drugih ustavnih sloboda.
Ove vole da se stranački rat zaostrava do ne-
mogućnosti zajedničkog rada, a i nepromišljaju
da se tim cilji narod slabi i njegova se odpor-
na snaga umanjuje prema istom tobožnjem sa-
vezniku Magjari. Jer međusobno nesložni i bez
potrebite odoporne snage, kako i po čemu da
Hrvati izvjestje od Magjara i od Beča što je
njihovo? Kako i po čemu da se nametu i u
ime svojih prava upletu u razpre koje vodi Au-
strija sa Ugarskom? Kako i po čemu da poboljš-
saju svoj položaj?

O svemu tomu u Banovini kao da se ne
vodi računa i dok se njeke malenkosti uzveli-
čavaju na diplomatska pitanja prvoga reda, dok
se nesmotrenoću naših nekih novina i ljudi
kompromitiraju hrvatske težnje, dotle se dopušta
da budimpeštanka vlada proštruje preko najviših
hrvatskih činovnika magjarski imperijalizam u
Banovini, dotle se Hrvate omalovažuje i na či-
novnička mjesta uzvišuju stari magjaroni, a što
je najvažnije dotle se uređuju odnošaji između
Austrije i Ugarske bez ikakvog utjecaja Hrvatske.

Ali što je to komu stalo? Što je to pre-
ma dobitku kojeg kotara, kojeg privrženika?
I u istinu organizacija stranaka je u cva-
tu, sastanci, skupštine su na dnevnom redu. Tu
se, kao i u novinama razpravlja strastveno. A
to ne radi jedna, nego sve stranke. I seljačka,
i pravaska, i naprednjačka, i t. d. i t. d. Sve
se organiziraju a u istinu postaju njekim čudno-
vatim smjesam najrazličitijih elemenata, koji se
okupljaju u skupine samo za to jer su pod ut-
jecajem raznih vanjskih težnja, koje ne bi smjele
uplivati na razvoj stranaka.

Na taj način mnogi stari Kluenovi poma-
gači nalaze se u udruženoj opoziciji ili današnjeg
vladajnog stranci, kao što i izraziti stup njegdaš-
nje Kluenove vlade, Kršnjavi, danas je, uz D. Ra
Franka, vodja stranke Ante Starčevića.

Što možemo proti ovim pojavama?
Dogodilo se. Učinjeno je. Dok je bilo na
vrijeme ovaj list je nastojao, da te skokove za-
priecati, ali naš glas je ostao glas vapjućeg u
pustinji.

Još u Lipnju smo pisali, da nas je strah,
da se u Banovini ide za tim da se povrate
vremena Mažuranića, pa smo to nastojanje osu-
đivali. Istodobno smo osuđivali i izstup Krš-
njavoga. Čeraj do jučer ljuti Magjaron — go-
vorili smo — ovaj do jučer činički člankopisac
magjaronске „Drau“ sača se hoće da prikaze
pristatom Ante Starčevića, ali pri tom izkriv-
ljuje ideje i misao njegove tako, da izgleda da
je Starčević bio najjuđi kamarilac.

Taj skok nami je bio veoma sumljiv, jer
čovjek ne mijenja politička načela kao košulju,
pa stoga smo držali da stranka prava ne samo
što Kršnjavoga ne će primiti u svoje krilo, nego
da će ga odlučno odbiti. Tim bi ona bila u-
činila djelo obće koristi jer bi pokazala i dru-
gomu put političke dosljednosti.

Stranka Kršnjavoga nije odbila nego ga
pače svečano, u javnoj skupštini primila u svoje
krilo. Kao da smo predviđjali. Prateć ove po-
jave — pisali smo — kao da njeka zebnja
napušta grudi, pa je želili da se njeke pogib-
eljne kušnje posve napuste, i da se pristupi
zajedničkom djelu preporeda ustavnih prava u
Banovini.

Poslje ovog izvršenog djela dolaze tek na
red državna pravna pitanja i tu će se onda po
sebi, u izborima, po narodu, odlučiti koja će
stranka imati da državno pravna pitanja rie-
šava.

Mi smo uvjereni da je ovaj put bio naj-
bolji i najpatriotičniji, pače jedini moguć bez
pogibelji da nad nami zavlada tuđinski upliv.

Nego kako rekomo, naš glas bio je glas
u pustinji i sada u Banovini vlada kaos, kome-
šanje kao ono god. 1846, 1861, 1867 i nema
izgleda da će se položaj razbistriti, ljudi umiriti.

Uzrok je tomu što jedni hoće da računaju
na bečka nastojanja, drugi na peštanska, a malo
je komu pred očima narodna hrvatska politika.

Izgleda da nam je kob uvercati se međusobno
samo na uhar trećemu.

Mi želimo da se prevarimo, ali nas je sve
strah, da će Banovina, pri ovom političkom ko-
mešanju, zlo proći, a s njom će proći zlo ciela
Hrvatska.

Može biti, kad bi se strasti umirile, da bi
se još moglo mnogo čemu daskočiti, ali nema
izgleda da bi se ljudi dali razboru. Njima je
prešnje proglasivati se izmjenice „izdajcima“,
nego da kao otačbenici uzastojno složno preći
preko svojih osobnosti i raditi za dobrobit i ve-
ličinu zajedničke nam domovine.

Ovo je zaslijepljenost strasti a nije više
političko djelovanje vodja jednog naroda. Hoće
li vodje to uviditi?

Na vladine brige za Dalmaciju.

U Beču se i opet zauzimalju za nas. Puni su
brige i ljubavi za ovu Dalmaciju. Sad i oni svečano
priznaju, da su je bili silno zanemarili, da nije
bilo dostatno sve, što su za nju učinili.

A mi amo još ne možemo doć kraju s računom
onoga, što su za nas iz Beča učinili. Ili smo mi vrlo
zaboravni, ili su oni zlobni, ili smo svi skupa slabi
račundžije.

Bilo kako bilo, nešto se vidi, da ih je počela
grizti savjest. Tako bi se barem moralo suditi,
kad bismo morali i mogli u njihovu nastojanje tra-
žiti i naći iskrenost i dobru volju. No pošto nas
gorko izkustvo napuče na skroz protivno vjeroj-
vanje, to moramo u najnovijim bečkim nastojanjima,
da se Dalmaciji pomogne, tražiti i naći samo objasniti
ili u još najboljem slučaju stanovitu tendenciju.

Sa mutnog Dunaja još nam nikad nisu toliko
obećavali. A kad sve to dovedemo u sklad s našim

držanjem prema politici bečke vlade, s razvojem po-
litičkih prilika kod nas u Dalmaciji i Banovini, onda
nam sve to brizno vladino nastojanje, počelo ono
iz Beča ili iz Zadra, izgleda preveć sumnjivo. A iz-
gleda još sumnjivije, kad uzmemo pri tome u obzir
držanje te vlade prema nama, kao narodu, koji vo-
juje za svoje slobodine, za svoje pravredne trazbine,
za svoj obstanak i za svoju budućnost.

Kad na sve to promislino, onda nalazimo da
je ne samo duhovito, već i zgodno i opravdano ono
podrigivanje naših novina, kojim one popradaju bečko
narještanje o ekonomskom pomaganju Dalmacije.

Mi smo tvrdo uvjereni, da bi bečka vlada bila
i nadalje ostala mramorna srea prema Dalmaciji, da
ova nije u posljednje doba u politici onako muzevno
izstupila na obranu i na korist naših narodnih as-
piracija.

Taj izstup gurno je austrijske vlastodržee i sve
njihove trabante, i za to smo imali prigode čitati u
raznim novinama, koje su bečkoj vladi posve blizu,
raznovrstne članke, u kojima se Dalmaciji prizna-
vala zapuštenost sa vladine strane, obećavala pomoć
vladini, i u kojima se napokon izticao, kako bi se
u Dalmaciji moralo drugčije vladati, da se ta po-
krajinja odvrati od svog gravitiranja k Zagrebu, Beo-
gradu i t. d.

Mi ćemo kazati čisto i bistro, da je sve to
vrlo jalov posao.

Hrvatski narod u Dalmaciji ima svoje određeno
političko stanovništvo i svoju određenu političku grupu.
Stojeći na tome stanovitu i iduć svojim cjelokupnim
radom k toj političkoj svrsi, on je izazov proti sebi
sistematičnu opornost i protivnost austrijskih vlada,
ali se za to nije nikad toga svoga stanovništva i te
svoje svrhe odrekao. Nije se odrekao ni onda, kad
ga je nesitje gonilo, kad ga je tiranija tlačila, kad
je ciela vladino nastojanje isto za tim, da u njemu
ubije snagu i volju za takav rad. To se je opažalo
ne samo u Dalmaciji, nego svugdje, gdje god hrvat-
ski narod živi.

Pa ako sva nasilja, tiranije, veksacije, šikani-
ranja i druge makinacije nisu uspjele, niti će ikad
uspjeti, neka budu uvjereni oni u Beču, i svi oni,
koji za njima stoje, i u njihovo ime rade, da Dal-
macija, da narod hrvatski ne će ni za dlaku od-
ustati od svog rada, od svog nastojanja oko svoje
narodno-političke, gospodarske i kulturne slobode, pa
makar im iz Beča ili bilo odakle obećavali i najdali
višeć Semiramidina vrtova.

Tim ne ćemo, da kažemo, da ćemo neharaoću
i prezirno dobiti svako realno progune austrijske
vlade oko poboljšanja ekonomskog stanja ove
pokrajine. To ne; mi ćemo to smatrati kasnim, vrlo
kasnim, ali još uvijek castim uzvratom države, kojoj
smo dali mnogo, vrlo mnogo; smatrat ćemo to pro-
stim vršenjem za dugo vremena zaboravljenim duž-
nosti — i nista više.

Što se nas pak tiče kao Hrvata, kao naroda,
koji po sebi ima pravo na bolju budućnost, na
bolju sreću svoje domovine, mi ćemo ići dalje ude-
renim putem, od kojega nas ne će odvratiti ni velika
briga bečka ni užasna njena škrtost, do sad proku-
šana, pa se makar ona i na dalje za još koji vjek
prevadajala.

Mi smo bili i do sad siromašni, ali u svom naj-
boljem dijelu uvijek poštini. Takovi hoćemo da i o-
stanemo. Na nas ne djeluju ni obećanje, ni izvrši-
vanja tih obećanja; na nas djeluje samo obći naš
narodni poziv, da se ujedinitimo, da se oslobodimo
tuđeg tutorstva, pa da se onda kao narod razvijemo
i uzdigemo do samosvojnog blagostanja.

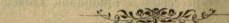
Ako država, kojoj pripadamo, to razumije, i
u tom nas pripomaže, onda smo jedino tu državi
iskreno harni, inače svako njezino nastojanje sma-
tramo pogibeljnim za naše narodno dobro i susretamo
ga s nepouzdanjem.

Ovo smo još smatrali shodnim iztaknuti povod-
om vijesti vladinih novina, da su se u Beču opet
sjetili ekonije, koju austrijska vlada kani preduzeti
za ekonomsko pomaganje Dalmaciji.

Ponavljamo, što smo već jednom rekli: Mi au-
strijskoj vladi ne možemo prieciti, da porad na-
pokon i stogod dobra za Dalmaciju, ali nek ta vlada
bude uvjerenja, da ni ona ne može nas prieciti, pa
ni odvratiti bilo čim od naših narodnih aspiracija,
od našeg narodno-političkog stanovništva, od naše svrhe,
kojoj kao narod težimo.

Ako austrijska vlada računna na našu stran-
čarsku razcepkanost, na sporadične bojestne pojave
u našem političkom svijetu, koje joj u prilog idu,
onda joj mi velimo, da se ona u tom računanju vrlo
vara. Pojedinci mogu biti u službi tuđih upliva i
nastojanja, ali cio jedan narod nikada!

A jer je hrvatski narod u svojoj ukupnosti bio
uvijek za svoje jedinstvo i slobodu, on nije nikad bio
silom podjarmljen, a još će manje biti mitom i o-
bećanjem.

Povodom sokolskog sastanka u Splitu.

Kako je već u našim novinama javljeno,
na 30. o. mj. odaslanstva svih naših sokolskih
družtva imaju u Splitu sastanak, na kojemu se
izmedj ostaloga ima da zaključi i o dogodišnjem
pokrajinskom svesokolskom izletu u Zadar
prigodom posvete barjaka, koji bi tad imao da
proslavi zadarski „Hrv. Sokol“.

Bilo je već i vrijeme, da se do ovoga do-
dje. Zadarski „Sokol“ mora da napokon ima i
svoj barjak nakon toliko godina svog obstanka.
Ono što druga mladja sokolska družtva u Dal-
maciji već odavno imaju, pravo je i dostojno
da ima i zadarski „Sokol“, koji je ove godine
za prvi put izstupio u sokolskoj odori.

Dok nije taj „Sokol“ imao sokolske odore
moglo se još trpeti što nema društvenog, svog
barjaka. Sada pak ne može i ne smije biti u
tome nikakva otezanja. Zato mi ne samo sa za-
dovoljstvom, već upravo s veseljem doznamo
za viest o sastanku sokolskih odaslanika u
Splitu.

Vise smo nego uvjereni, da će se oni svi
jednodušno složiti u zaključku, te da će za do
godine bit urećen sokolski izlet u Zadar prigo-
dom blagoslova barjaka zadarskog „Hrvatskog
Sokola“.

U svemu tome mi gledamo naravan i pra-
vican postupak, postupak zajamčen svakome
družtvu po samim zakonskim propisima.

Svega toga sigurno ne će u tome vidjeti
naši protivnici. Tobožnji naši Talijani uzet će
to bez sumnje kao izazov i dovest će taj namu-
ljeni izlet u savez s tek minulim događajima.

Kad bi tako stvar uzeli, naravski da bi
svako naše razlaganje, koje bi ih htjela razu-
vjeriti, bilo suvišno, jer gdje stranačka strast
dikтира misli i postupanje, tu se već ne da raz-
pravljati.

Ali jedno ipak hoćemo da naglasimo, a
to je, da u pravnoj državi svak ima pravo vr-
šiti svoja građanska, zakonom mu utamčena
prava, i da u tom vršenju ne smije biti od ni-
koga stegnut ni zapriecen.

Hrvati će po tome doći u Zadar da vrše
samo jedno svoje građansko pravo, sudjelovati
će slaviti hrvatskog družtva i doći će braći u
pohode onako mirno i onako dostojanstveno, kao
što su i tu skoro išli k braći u Zagreb.

Bude li ih tko u tom svom mirnom i do-
stojanstvenom ponašanju ometao, bude li proti
njima izvedeno ono, što je i tu skoro bilo iz-
vedeno od protivnika hrvatskog imena, oni će
izazvani reagirati, ko što su i tu skoro samo
na izazive reagirati, jer nitko ne može ravno-
dušno trpeti uvredje i izazove, a još manje na-
padaje.

Na ovo ne bi ni trebalo upozoriti vlasti,
ali pošto su se one i u Zadru i na Rieci ono-

mađne podniele na poznati način, red nam je već sada kazati, da bi te vlasti još jednom pokazale svoju slabu stranu kad bi zapriečile dogodišnji izlet u Zadar i tako zapriečile Hrvatinu što je po zakonu dopušteno svakom građaninu.

Hrvati ne traže od nikoga, pa ni od vlasti ni milosti ni preinućiva, već traže samo savjestno, nepristrano obilježavanje zakonskih propisa.

Da je toga bilo, ne bi se događaji bili onako razvili ni na Rieci ni u Zadru. Vidjet ćemo, hoće li toga biti u buduću.

Nije od potrebe da pri koncu preporučimo i na srce stavimo svim Sokolima, i u obće svim Hrvatima u Dalmaciji zaključak, što će ga na sutrašnjem sastanku popripružiti odaslanici naših Sokolskih društava, jer smo duboko uvjereni da će se pozivu tog zaključka odazvati svi, koji čute za hrvatsko Sokolstvo, a napise za zadarski „Hrvatski Sokol“, kojemu treba moralne i materijalne pomoći čiele Dalmacije, da bude mogao vršiti svoju častnu i rodoljubnu zadaću.

Naše kotarske gospodarske zadruge i vlada.

U više navratka, od kada naš list izlazi, pisali smo o našim kotarskim gospodarskim združenjima i njihovom radu na korist naroda. Možemo reći, da smo bili osamljeni, jer je u neko doba vladala apatija protiv ovakvih institucija.

Ako se danas povrćamo na predmet, to čini nam razloga, što nas na to nutkuje „Poljodjelski vjestnik“, organ pokrajinskog poljodjelskog vijeća, sa svojim člankom u predzadnjem broju pod naslovom: „Naše kotarske gospodarske zadruge“, napisan od g. M. V.*

Veseli nas, što se je pisac postavio na stanovište, koje smo mi vazda zagovarali, a to je, da pokrajinsko poljodjelsko vijeće, bez kotarskih gospodarskih združenja, jest mrtvo slovo. Da je u svih četrnaest kotara naše pokrajine obstojala po jedna Kotarska gospodarska Zadruga, danas nebi bilo od potrebe podizati iz mrtvila pokrajinsko poljodjelsko vijeće, pošto bi ono bilo tu kao važan faktor s kojim bi vlada morala računati.

Nu rek bi, da istoj vladi nije bilo po čudni neodvisni rad kotarskih gospodarskih Zdruga, kako to vrlo dobro zna i sam g. M. V.*, jer kad bi njojzi ovakove institucije u istinu bile ležale na sreću i kad bi njezina želja bila, da se razvijaju i posluju, ona bi bila na drugi način dolazila im na susret, a ne onako kako je radila, dok nije u ljudima ubila svaku volju za daljnji ozbiljan rad.

Koja su prava i dužnosti kotarskih gospodarskih združenja, nije znala ni vlada sama, ili bolje ona je znala i priznava ih je dok je to njojzi išlo u prilog, a skratila ih je svaki put, kad joj se pričilo, da je to za nju zgodan čas. Mi smo znali, ko što znamo i danas, da je pokrajinsko poljodjelsko vijeće, bez kotarskih gospodarskih združenja panj bez granja, a one bez njega, sgranj bez panja više u zraku*. Pa nas veseli ovako pisanje g. M. V.*, jer nam jamči, da je ovim on promienio svoje nazore, samo što bi on morao ići i dalje, pa jednom kad poziva naše gospodare na ustrojenje združenja, trebao je naglasiti, da se političke vlasti čim manje imaju mješati u vođenje posala kod naših združenja.

Kao što nam pokrajinsko poljodjelsko vijeće u svom djelovanju mora biti daleko od svakog upliva burokratizma i radići za dobro čiele pokrajine, tako i kotarske gospodarske zadruge moraju u svom djelovanju biti neodvisne od svakog vjajniškog upliva, u izvedenju mjera korisnih gospodarskom napredku.

Mi se podupno slažemo sa g. M. V.* kad nam veli, da su ovakove ustanove, potrebiti i radi vjeća poljodjelskog sama, „da i vjeće bude imalo što moguće više vjajstih i praktičnih savjetnika u osobama predsjednika dotičnih združenja, koji su po zakonu njegovi članovi, a mogu mu najbolje u radu biti pri ruci“.

Da je g. M. V.* ovakove nazore imao prije ovim združenjima, mi smo više nego uvjereni, da bi danas bili suviše njegovi nagovori: „Zauzimimo li se živo i od srea i oko ovih sposobnih ustanova, moći ćemo i u njima uspjjeti, te će nam to biti na čast i korist“.

Nu bolje je da ovako misli ikad, nego nikad i mi se radujemo nadom, da će ustrajati i u napred.

Duša svake gospodarske ustanove jest zdušna uprava sa valjanim tajnikom, stoga nije dosta, da se dadeko oko osnuća ovakvih ustanova već treba za svaku da najdemo dobrih uprava i vješta tajnika u vodstvu združenih posala. Pokrajinsko poljodjelsko vijeće imalo bi nastojati oko toga da dade združenjima sredstva uzgojiti potrebita tajnika po onako urediti

tako poljodjelsku poslovnicu, kako bi ona, makar postepeno osnovala podružnice u svakom političkom kotaru.

Dok se ne zbude, da ovakove podružnice same po sebi uzognu poslovati, imalo bi se privremno povjeriti razpačavanje gospodarskih potrebitina za drugom kotarskim, koje ju posluju. One pak, koje su zamrle valjalo bi oživiti.

Bilo bi vrijeme da se sa piskaranjem i paragrafima prestane i da nastupi doba ozbiljna rada za narodno dobro. Osnova nam stvarat ne treba, a to je da nam vlada nadoknadi, što je drugom dala i davala, dok je nas gulila i naše glavne produkte tudjincima darivala, a ona mastne novce, na našoj koži u svoju riznicu spremala.

Bude li vlada ovako radila ne će biti od potrebe da se ustaje na obranu vlade radi neuspjeha poljodjelske poslovnice. Prem smo obećali biti, da ćemo se na ove neumjestne obrane osvrnuti, ne čini nam, s razloga, što ne ćemo da iznosimo ponovno pred narod žalostnu sliku vladinih intriga. Završni članak u „Poljodjelskom vjestniku“ pod naslovom: „Dobava gospodarskih potrebitina“ najbolji nam je dokaz, zašto je tajnik poljodjelskog vjeća ustao sa svojom pisanijom na obranu vlade, makar što puta on nam govori: „Ne pišem ovo da branim vladu — neka se brani sama“.

Jesu li napadaji pokrajinske štampe na vladin rad pravedni, ili ne pravedni nije posao „Poljodjelskog vjestnika“. Je li vladi krivo — nek se sama brani.

Stupei „Poljodjelskog vjestnika“ nisu, da se kroza nje šalje u narod pouzdanica vladi radi njezina rada na ekonomnom polju naše pokrajine, već da se istom podaje zdrava gospodarska ponuka i dobra uputa u svemu onomu, što mu je potrebno, koristno i dobro. Je li vladi do obrane, do slarospjeka za svoj rad eno joj „Smotre“ vazda na razpoloženje. U ostalom valja imati dva prsta smionosti ustati na obranu vlade, koja sama priznaje, da je za Dalmaciju nije ništa učinilo, a i ono, što je bila započela, da je to sve nevaljano i na krivom temelju.

Naše čitaonice.

U početku naših narodnih borba nije se stvarila, a osobito nije ustanove mnogo bolje shvaćale i uračavale, nego li danas. Onda kao da smo bili puno svjestiji pogibelji, koja nam, kao onda, tako i danas još uvijek prieti od naših narodnih dušmana. Znali smo se bolje držati na okupu, bili smo slozajni i pripraviji na žrtve, pa bismo na svaku uvjerdju, na svaki izazov, na svaki i najmanji napadaj znali odlučno i uspješno uzvratiti, tako da smo razvijajući hrvatske svjesti i hrvatskog rodoljublja doprinjali mnogo i mnogo više nego li to danas u obće čini.

Prozeti rodoljubljem mi smo onda po čitavoj našoj pokrajini sustavno radili oko ustanovljenja narodnih čitaonica, uvjereni, da je ta ustanova sa svakog vida korisna i implementa, a najskolji pak za održavanje budne hrvatske svjesti u narodu. Plod tog uvjerenja bio je obilan, jer su se čitaonice osnovala malo po malo sa svakom našim gradom, u svakoj varoši, donapokon i mnogim našim selima.

Bilo je očekivati, da će te čitaonice biti uspješno sredstvo narodne obrane i narodnog političkog uzgoja, bilo je očekivati, da se njihovo djelovanje, njihovo upliv ne će ograničiti na ono, na što se evo danas na žalost ograničuje.

A na što se danas djelovanje i upliv naših čitaonica svadja, to je svakome poznato, a po tome i suviše izticiati.

Ali ono, što nije danas suvisno kazati jest to, da naše čitaonice nisu odgovorile, da ne odgovaraju svojem pravom zadatku. Mjesto da se podignu, da potenciraju svoj utjecaj na poboljšanje narodnih prilika, one su naprosto zakrjajile, odrekle se svake aktivnosti tako da ih danas gledamo kao preživjelu ustanovu, kao snagu, koja se je vrlo brzo iscrpila i ostavila za sobom vrlo slabih tragova svoje djelatnosti.

To je doduše žalostna slika, ali koliko žalostna, toliko opet istinita. Ali što je još žalostnije, jest to, da mi svikolice na taj sliku gledamo, s najvećom ravnodušnošću kao da se nas govotvo i ne tiče ta zornava dekadencija, jo nazadovanje onog rođoljubnog mara, što ga moramo natizati, dapače zahtjevati kod naših čitaonica.

Uz toliku našu ravnodušnost prava je čudo, što te čitaonice u obće još postoje. Pa, kad nesreća nije htjela da nas toliko zahvati te da nam i čitaonice uništi, onda moramo odmah, jer smo još ipak na vrijeme, da u te čitaonice svi skupa ulijemo nove snage i novog života, da ih spasimo oboj hrvatskoj stvari, i da ih uredimo tako, kako će biti ne ono, što su danas, već ono, što su u promem svom začelju bile, a k tomu da ih preuredimo na način, po kojemu će one postati važan faktor u političkom uzgajanju našeg naroda, poimence naše omladine, koja nam danas u dobrom svom dielu tuja kolektivna stranpaticama i ne služi narodu, kako bi morala u-

prav za to, jer nema prigode, da se za tu službu odusri, nema takovih stječišta, gdje bi svoj razum i svoje srce bogatila onim istinama i onim ranosom, što su potrebni za uzgoj mladosti u narodnim dužnostima.

Naše čitaonice moraju se pretvoriti u tolike narodne uzgojne zavode. Bolji i valjaniji neka tu u njima pokrenu akciju u tom pravcu, nek iz njih eliminiraju sve, što je suvišno, pače zorno, a neka uvedu i uzdrže samo ono, što se glaze s zadatkom pučke, narodne, hrvatske čitaonice.

Ne treba nama davati u tom smislu potanjnih naputaka. I s ovim smo već dosta rekli. Svaki onaj, kojega se ovi ređeci pobliže tiču, znat će i sam, ako je rodoljub, ako je voljan što dobro za narod učiniti, udesit tako svoj upliv u pogled naših čitaonica, da u njima svugdje zavladu ne samo hrvatski duh, nego i hrvatski koristni rad, rad oko sve to već osvješćenju i odnjevljanju svih društvenih članova i oko prikupljanja svih narodnih sila u jedan skup, u jedan bratski i iskreni krug, gdje će svi biti dobro voljan i zauzetan radnik na polju narodnog dobra i narodne koristi, spravan uvijek da ustane na obranu narodne časti i ponosa.

Ovako mi shvaćamo stvar, pa se nadamo, da da će se naši ljudi širom pokrajine napekon i glede ovog pitanja snaći i da ga ne će smetnuti, jer bi to bila težka i neprosvita pogreska, jer bi to značilo osuditi na smrt naše čitaonice, koje nam, dobro uređene i oživljene, mogu mnogo, vrlo mnogo bit korisne.

Napredovanjem hrvatske narodne svjesti naše su se čitaonice znale u svoje doba učiniti da toga, da svoja imena označe hrvatskim pridjevkom. Mnoge dotadašnje „narodne“ čitaonice postadoše „hrvatske“, ali je ipak i od onda sve ostalo samo pri tome.

Neka dakle budu u napried to žiljba prave hrvatske čitaonice, a takove će biti, ako pristupe i one k onome radu, o kojemu smo zadnji put pisali t. j. radu oko koncentracije narodne snage, ako postanu prava stječišta rodoljuba, spravnih uvijek na odlučnu obranu hrvatskog imena i na potrvitvost za udovoljenje raznih narodnih potreba.

Ne izgledajmo nikad tudju pomoć. Jačajmo se, sredimo se i uredimo tako, da budemo sami sebi pomoćnici. To je jedan od glavnijih uvjeta nezavisnosti i slobode.

Još o pitanju lova spužava.

Mi smo mjenjaju, da se lov spužava ostima, u koliko se odnosi na zaštitu razpoda njihova, ne bi imamo ograničiti na pojedine zone (okoliše), za čim rek bi da neki u zadnje doba teže, jer ovom nam ne bi doniolo nikakove koristi. Ograničenje lova spužava na zone veli g. Brusino, bit će koristno mnogo za nadzor nad lovom spužava, ali ju držim pogibeljnom više nego koristnom, ako se hoće da protegne na njihov lov. Ako vlada s ovim ima namisao „privući ovaj industriji veći broj domaćih ribara“, nalazi se absolutno na krivom putu. Čim bude veći broj ribara, tim će među njima nastati veća utakmica za dobitkom, veći broj spužava će se loviti, veći broj prekrajša za kakozitost će se počiniti. Oslanjaju se i usvajajuć mienjenje našeg vlog prirodopisca, i mi smo za to, da se na Jadranu dozvoli lov spužava svake druge godine, bez obzira na razdiobu na zone. Krapljani od vajkada jesu možemo reći jedini ribari, koji su se izključivo bavili i bave se još i danas ribanjem spužava ostima, a da ih do danas nitko u tom nasljedio niti im utakmicu pravio, te nam oni, radi svog vlastitog interesa daju jamstvo, da će loviti samo one spuže, koje znaju, da su dobre i u trgovini imaju vriednost. Oni poznaju naraj morskog tla; znadu najveću i najmanju dubinu, poznaju njezinu vriednost, oslanjajuć se na položaj na kom i u kome se spužva nalazi. Ove stvari niti znaju niti će znati drugi stanovnici obale na Jadranu, te s toga svaka zabrana lova našim Krapljanima u lstarskim vodama prosti je absurdum i politička osveta, koju ne bi smila uračavati pomorska vlada, tim više što je dokazano, da se tamoznji stajnovnici nisu bavili; niti će se ikada baviti lovom spužava ostima. Mi smo naglasili, da bi se lov spužava imao dozvoliti svake druge godine, a to s razloga, što kroz godinu zabrane pristilo bi se Krapljanima, da obradivaju podieljene obćinske pašnjake, kajo bi i u poljodjelju našli drugu granu dobitka, a nebi svoju svu prehranu tražili u lovu spužava, kako je to do sada izključivo biovalo.

Kad bi pako naši Krapljani znali cijeniti vrijeme samo, tad bismo i mi bili za to, da im se dozvoli lov svake godine. Oni tjeraju svoj obrt od onjka do konca kolovoza, najdaje do 8 rujna. Kad bi oni do trajna uzradili t. j. uzkopali svoja polja i kad bi se kroz rujan i listopad dali na rad u polju, a ne sve to ostavili ženskom spolu, a oni gubili vrijeme u kartanju u krmama, tad je naravno, da bi im se mogao dozvoliti lov preko svake godine, a bio bi koristan po domaću ekonomiju, a nit najmanje štetan po propagaciju spužava, ako nvažimo još i to, da se spužve rasploduju preko čiele godine.

Nemozemo pristati na nikakovu drugu razdiobu lova spužava izim gore istaknutu, a to s razloga, što se ne pokazuje korisnina ni po Krapljanima, niti za zaštitu lova. Misli li pak vlada, da će Krapljani isto praviti prekrajše lovacima spužve, lako joj je to me stati na kraj, tim više, ako se uzme da se spužve prodaju u Trstu, gdje nije lako preko lučkih organa vršiti nuždan nadzor. Začudo nam je, da se pomorska vlada nije još odlučila ma na kakav posebno umjetnog rasploda spužava, koje je započeo još g. 1792 mletački zoolog Olivi, a usavršio niemac Oscar Schmidt.

Da bi umjetni rasplod spužava kod nas dao žudjeni uspjeh, dokazom su nam pokušaji učinjeni sa strane g. Grgura Bučića iz Hvara, pak i oni, koji su učinjeni u Krapnju, a koji su liepo uspjeli. Kad i ovih nebi bilo, dosta bi nam bilo ono, što o tome veli profesor Ironn: „U spužvi se miče svaka njezina stanica koja je po sebi neodvisna od druge; svako za sebe jest spužva sama i svaka se može po sebi razploditi“. Prije imenovani profesor Schmidt dokazao je kako rana prouzrokovana usieljenjem spužava, za umjetni rasplod, ne uplivise mnogo na nje razvoj u koliko ista posve brzo zaraste i pokrrije se novim celulama li boje novim spužvama.

Velika jagma, što je u trgovini nastala za spužvama, imala bi otvoriti oči našoj vladi i ponući ju, da učini bar sada ono, što je imala uspužvarkom pogledu da učini već od trag mnogo godina. Umjetni rasplod spužava veli nam Gares, bio vi od velike važnosti i koristi za siromašnu Dalmaciju, a i za samu državu.

Političke dangube.

U zadnje doba splitska „Sloboda“ pise uvodnik talijanskim jezikom. Dr. Smoladka hoće da ga Talijani razume pa im tumaci na njihovom jeziku, kake stoje za njihovom narodnosti u Dalmaciji itd. To Dr. Smoladka radi jer misli da će svojim pisanjem uplivati na razpoloženje javnog mienjenja u Italiji i nespješnim talijanskim zemljama.

Ovo nastojanje D.ra Smoladke ni držimo da je posve uzaludno, jer kako smo već naglasili, talijani će uvijek voliti irodetni nego nama i oni će njoj više vjerovati nego nama. Da je ovako kako smo mi rekli najboljim nam dokazom talijanski listovi. „Gazzetta di Venezia“, list tobož prijateljski prema nama razpoložen, piše, da je Dalmacija, istra itd. „terre sacrosantamente italiane“.

„Tribuna“ piše da je „accordo italo—slavo difficile“ i da je glas D.ra Smoladke glas vapijenje u pustini, a to da se vidi po pisanju „Novog Lista“, lista koji se bez prestanka za taj sporazum zauzima.

A da je taj „accordo“ ne samo težak nego nopravo nemoguć, dokaziva nam glasilo naših talijanaca, zadarski „Dalmata“. Već u proslom broju ovaj list, uz psovke i prigode, daraj je razumjeti Dr. Smoladki što od Hvrata traži, a u broju od 26. o. m. ti zahtjevi, te prijetnje, te pogrdte, ta poniženja su malo otvorenija, pa ih mi dostavno prenašamo.

„Dalmata“ naglasiva da Dr. Smoladka „equivoca“ i da je „gravemente inessatto“. Traži se naime da Dr. Smoladka prizna da su talijani bili napadnuti i da su u mnogo većem broju u Dalmaciji nego u istinu jesu.

Ali ako to nije dosta splitskoj „Slobodi“ hoće „Dalmata“ da bude bistriji, hoće, pa piše: „Neka „znadu svi ovi (hrvatski listovi) da Talijani u Dalmaciji nisu ni slugi, ni podložnici ničijevi. Mi smo „ipak u našoj kući; a u našoj kući možemo raditi što hoćemo i kako nam je drago...“

„Kazunije skrajnu potrebu Hrvata da zadobiju „simpatije Italije; i njejednog naroda više od Italije. „Kad je 1903 bila u Hrvatskoj buna, Italija, zibka „svih sloboda gledala je čudeć se taj novi prizor; „i „kapurali“ lojenih brkova pretvoreni u stjegono—še nezavisnosti pričimili su joj se veoma dragi.

Sada „Dalmata“ tuče se na Hrvate koji nisu „Talijanima“ u Dalmaciji dali sve, diktira kako im je raditi: „Da se dobije cilu i zasluženu naklonost „Italije treba drugačije postupati. Italija hoće da „vidi iskrena djela. Hoće da joj od svih kolovodja „hrvatskih dolaze ne samo riječi, nego i dokazi ljubavi. I hoće, nadavse, da se ta ljubav izkaze u stvarju „il più scrupoloso“, prema onim talijanima, koji preu sjnom političke ne vezani, od nje „jezik i umne utjehe. Hoće da ne su ljudi, da se „nas ovdje, na ovoj obli časti u svakom našem „zahtjevu, u ne da budemo cijenjeni za batine i za „proganstvo.“

Samo preko nas, a ne radi vaših izjava, Italija će vas moći podprijeti. I kad sve obnovivši i sve dapače žrtvujuć, napokon nam budete se pravdečno udružili, ali istinski i podpuno pravdečno, Italija će vam takodjer vratiti“.

Eto, ovako „Dalmata“, potla nego je izrazio sve što je hrvatskom narodu svelo i potla nego je isti taj narod nastojao na svaki način poniziti i oernti, vriedja još jednom i poniziva iste one koji hoće da od talijana prose milost.

Dakle mi smo „kapurali“, kojima je neobhodno nužna simpatija Italije, i koji da ju dobiju, treba da ližu i plaze pred rukoveti bezobrazni i redentista, treba da im sve žrtvuju.

Pri ovakvom razpoloženju bezobraznosti i glupim zahtjevima, može i Dr. Smolaka uvidjeti, da je razpravljano o savezu „Italo-slavo“ samo politička danguba, i da Hrvat neće gaziti svoju narodnu čast i svoj narodni ponos radi nikoga a najmanje radi Italije i njezinih nespasanih sinova na ovim hrvatskim žalama.

Jedan predlog.

U 39. broju cijenjene „Hrvatske Riječi“ u članku pod naslovom: „Malo pripodobe“ čitam između ostaloga i ovu stavku: „U Banovini imaju učitelji po više stručnih listova, imaju omladinskih časopisa i t. d.“

Ovo što je rekao gosp. pisac istina je, koja nas dira, ali nam se pri tom nameće jedno teško i skoro opravdano pitanje: Šta imaju učitelji u Dalmaciji? Da tačno odgovorimo na ovaj upit, ne treba toliko da razbijamo glavu, da listamo po novinama i da se predložimo Dalmacijom. Tko iole pozna dalmatinsko učiteljstvo, odgovorit će da ono ne posjeduje skoro ništa.

Zaista između dalmatinskog učiteljstva i onog u Banovini goleme je razlika ne samo u materijalnoj već i u drugim pogleda. Ne velim time da su učitelji u Banovini izobraženiji i kulturniji od dalmatinskih i da su im u tom području potonji inferiorni, pače i kod dalmatinskog učiteljstva bilo je i ima vrstnih sila, pravih umnika, s kojima bi se moglo ponositi učiteljstvo naprednije i kulturnije države. I kod nas je bilo i ima učitelja, koji su svojim maritim učenjem proširili horizont svoga znanja i pogleda na svet i stekli svojim djelovanjem na pedagoškom u još više čisto-literarnom polju osobitih zasluga, te im ime slovi i izvan granica domovine naše. Ali što su učinili i što rade pojedinci, to se ne može napisati u hvala svima.

Nepobitna je činjenica da su na polju realnog rada učitelji u Banovini mnogo sigilniji i produktivniji od dalmatinskih, pa tako u ovom pitanju bude stajao na objektivnom stanovištu, ne će se ni malo maći uvrijeđenim ili izkazati da preterujem, jer u lice istine valja prstom bezobzirno uprijeti i kazati: tako je!

Učitelji u Banovini imaju svojih stručnih listova kao n. p. „Napredak“, „Skolu“ i još neke druge, koji izlaze ina čio niz godina, uređivani su najvrstnije, u njima pišu o aktualnim učiteljskim pitanjima sa stanovišta moderne pedagogike najznačajniji radnici na polju školstva. Tko se iz prepravilja (u Arbanasi) ne sjeća „Napredka“ i „Skole“, iz kojih se sakupljalo one krasne članke pred izpitima? Pamtim još i danas kao svi tečajevi ponuđenih listova bili zadnja dva mjeseca, kad smo svršavali prepravilje, podopno okupirani i svi smo ih čitali, pročitali, a neki — kako to obično bija — i parali. „Pedagoško-književni zbor“ ne treba ni da spominjem, jer je on od uvijek sam sebe preporučivao svojim vrstnim djelovanjem i populariziranjem knjiga bogatog sadržaja koji u pogledu didaktičnom toli i literarnom. Koliko je samo djela izdao i razturio po celom učiteljstvu ne samo u Hrvatskoj i Slavoniji, već i u Dalmaciji, Crnoj Gori i Hercegovini!

Još su banovinski učitelji više bogatiji omladinskim listovima. Spominjem samo ove: „Smilje“, „Mali dobrotvor“, „Pobratim“, „Preporod“, „Arđevno čuvar“, pokojni „Brsljan“, koji je izlazio punih 18 godina i još toliko drugih, a da i ne spomenem onog, što ga sada u Osijeku osniva za obškolnu mladež radnici učitelj R. F. Magjer. Kome učitelju u Dalmaciji nisu poznati gorespomenuti listovi? A koliko je puno blago i umno biserje u njima posjajao i u mladoj rasliano? Uredjivaje ih ponajbolji učitelji, a u njima pišu najvrstniji i najodličniji omladinski pisci, koji su plodovitosti svoga pera u ovaj posljednji decenji znatno obogatili hrvatsku omladinsku literaturu i podigli je iz mrtvila i agonije. Ne ču ni spominjati koliko su omladinske pisce uzgojili ti listovi, koji danas djeluju u javnosti kao oprebani književnici. Evo n. p. Katalinica Jerotica, koji je svaju pjesničku mladost sproveo u omladinskim listovima, a što je on danas u hrv. književnosti znano svi. Eto vam Milakovića, Bogumila, Tona, Jelenića, pak Tomića i toliko drugih, koji su prepjevati zanok-prije u omladinskim listovima i onda kasnije liepo ime stekli.

Pa i učitelji u zapuštanoj i tužnoj Istri žilavo rade na polju kulture i omladinske literature. Osnovali su i dva lista: „Mladi Istran“ za omladinu i „Narodnu prosvjetu“, glasilo sveukupnog učiteljstva, a namjenjena je široj književnoj republici. Prvog uređjuje A. S. Kraljić, učitelj zračne škole u Matom Lešnjem, a drugog valjani ali na žalost slabo poznati pjesnik Ernest Jelenić, učitelj u Puli. I na veliko naše čudo oni rade, listovi im ne propadaju (kao u nas „Brsljan“ i drugi) uza sve borbe a koje će još dugo voditi sa talijanskim elementom, koji i danas

dominira i hoće da zatre hrvatsku misao i hrvatski karakter u Istri. Istarsko učiteljstvo svojim plemenitim poduhvatima pokazalo je da shvaća svoj zadatak, da radi na kulturnom polju, — i nema sumnje — uspijeti će, a njegov rad i trud bit će orijenčan krunom zasluge.

A u Hercegovini? Tu ima ovo punih 30 godina da tamošnje učiteljstvo izdaje svoj literarni časopis „Bosanska vila“, u kojoj saraduju prve sile. Uzmemo li u obzir onu borbu protiv tamošnjeg vladajućem sistemu, u zemlji tudnjinskih izmiera, koja vrvi špijanima, pa onda sve one poteškoće koje zasjecaju u izdavanju jednog lista, onda se uprav moramo da divimo, kako je i danas taj list u životu. A on će živjeti i dalje, jer to su učitelji, koji svojim perom i tačnim isplaćivanjem svojih dužnosti stite njegov život i ne daju mu umrijeti.

U svim pako slavenskim zemljama marno se radi na polju omladinske literature i svako slavensko pleme ima po više listova, koji uprav sjajno vrše svoju misiju u omladini. Danas gdje živim, imao sam prilike da zavirim, da se upoznam prvi omladinskim listovima svih slavenskih plemena, pa kako su oni saradivani i uređivani? Eno u Kranjskoj „Ljubljanski zvonček“, „Učiteljski tovariš“ (drug) i drugi; u Češkoj „Kveti“ i još sila drugih omladinskih listova; u Rusiji „Sjevernaja čela“, „Golub“ i bezbroj drugih. Slovačko omladinsku književnost zastupaju tri lista; Srbi također dobro napreduju, a Bugari uspijevaju na polju omladinske književnosti kao Česi. Napokon i lužički srbi izdavaju jedan omladinski list. Znak, da bez njega se ne može biti.

Pa nobje nema države ili naroda, u kome ne čete naći svu silu omladinskih listova, književna, ilustracija. Za primjer navodim Italiju, čija mi je omladinska književnost vrlo dobro poznata i kojoj u tom nema premea. Kada se nazad dvie godine osjetio u njih zastoj u omladinskoj književnosti, ustadoše svi njihovi najvrstniji i najglasovitiji pisci, pjesnici i dramatičari, kao jedan D'Annunzio, Ugo Ojetti, Guido Mazzoni i toliko drugih te pod nadrištvom Bertelli-a, glasovitog omladinskog pisca osnovalo u Firenci omladinski list „Il giornale della domenica“. Kakav je taj list neću ovdje da raspedam: o njem najgorogori slavno uradništvo, kome na ogleđ sajk jedana broj.

Sada preostaje pitanje: A šta imaju učitelji u Dalmaciji? Rade li oni žilavo i ustrajno na kulturnom polju bar u razmjeru prema navodnim narodima? Škakljivo je odgovoriti na ovo pitanje, ali ipak mora se priznati goraka činjenica, da oni rade vrlo malo. U Dalmaciji imamo jedino „Učiteljski glas“, a taj da nije u rukama pjesnika i valjanog pedagoškog pisca D. Sirovica bio bi davno upisan u listinu pokojnika i njegova „glasa“ već ne bi ču. Svu onu golemu prazninu, koja grdo zija na dalmatinskoj i literarno-pedagoškoj nivi ispunjuje „Učiteljski glas“, ali je svoje skromno mienje da on nije dostatan i da u jedno te isto vrijeme ne može absolutno nadomjestiti ono, što nam u Dalmaciji treba. Dok u drugih prosvjetljenih narodima, — kako rekoh malo prije, — osnivaju se omladinski listovi i radi oko unapredjenja omladinske literature, o tom u Dalmaciji nema ni spomena, o tom nitko ne vodi računa, niti je iko ikad digao glas u učiteljskim konferencama. Moje je duboko uvjerenje i mienje, kojemu mislim da će se pridružiti svi dalmatinski učitelji i nobje ljubitelji liepe omladinske knjige, da se u Dalmaciji osnuje jedan omladinski list, koji će oko sebe okupiti najvrstnije omladinske pisce, kojih u Dalmaciji u učiteljstvu i djelstvu ima. Time će se ispuniti ona praznina, koja se u Dalmaciji od vajkada opaža i ponosno odgovoriti na pravedit prigovor onog omladinskog pisca iz Banovine: „Zalonsko je da u jednoj Dalmaciji, kraj tolikog broja učitelja i pisaca nema jednog omladinskog lista“.

Kakav list da bude i kako da ga se osnuje, to prepuštam „Savezu“ uz preporuku, da ne kasni i oteže jer: čim prije tim bolje.

Dragomir Kreštinović.

NAŠI DOPISI.

Iz Sinja nam pišu:

Ovih dana odijelo se je od nas Otac fra Pajo Mišura, koji je na vlastitu molbu bio premješten u Šibenik. — Tko iole pozna naše mjestne prilike, pak narodu dobro zeli, duboko žali za gubitkom onako vrstne sile, ko što je fra Pajo. Kao profesor na mjestnoj gimnaziji izdano se je među ostalima sa svojim dubokom spremom i osnođen; a svojom priznanje. Fra Pajo je svećenik, koji u skladu znade vjasto svesti svoje svećeničke dužnosti sa onim rodoljuba, pak je ovdje bio veoma uzvazen i stovan. — Dok mi u velike žalimo gubitak, koji nas je s njegovim odlaskom snašlo, radujemo se Šibenčanima, jer smo uvjereni, da će fra Pajo i tamo zdužno vršiti dužnosti svećenika — rodoljuba. — Željeti ti, vrli fra Pajo svako dobro u novom ti boravištu, kličemo ti još jednom: „Bogom i od skora vidova u holjim promijenjenim prilikama“.

VIESTI.

Na našu vijest o izostalom hrvatskim objavnom Novelli eva dolazka u Šibenik, uprava mjestnog kazališta htjela je da se u stvari sporazumi a jednim članom našeg uredništva. Iz povjerljiva razgovora proizteklo je, da je uprava kazališta uzela u obzir našu opazku i da će joj u buduce udovoljavati. Što do sad nije tako postupala pripisat je stanovitu, kojeg su se kazališne uprave od početka držale t. j. da objave talijanskih družina objelodane samo na talijanskom, a one hrvatskih družina samo na hrvatskom jeziku. Danasnja uprava shvaćajući podopno svoj zadatak, kojemu je i to glavno, da ne dirne u ničiju osjetljivost, hoće da karaliste, kao isto umjetnički zavod, podigne na visinu, na kojoj se ono svugdje u naprednom svijetu nalazi, pa je uz ostalo već do sada više puta dokazala, da se zna otreći stranačstva, jer je u hrvatskim družinama izišla na susret i jer je za hrvatske zabave znala ustupiti kazalište na neograničeno raspolaganje. Vodjena tim duhom — ovo su riječi g. člana kazališne uprave — ona će od sele unapriedit udovoljiti opravdanu želji izraženoj u „Hrvat. Riječi“, te će sve predložje o dolazku bilo koje družine objelodaniti u talijanskom i hrvatskom jeziku, pa i ono u dolazku Novelli-a, kojom će se obdinost obavijestiti o potkankostima najavljenih predstava.

Dok nam je pohvaliti ovaku odluku slavne kazališne uprave, nadamo se, da će gostovanje glasovitog Novelli-a u Šibeniku biti i za Hrvate liep umjetnički užitak, na koji će znati i oni kao ljubitelji svega, što je liepo i krasno, na vidni način uzvratiti.

Rotarska učiteljska konferencija vječala je danas i jučer ovdje u Šibeniku. Kratko izcerpivo izveštje o toku razprava doniet ćemo u narednom broju.

Večeras je nastojanjem mjestne občine koncert „Šibenske glazbe“ u počast učiteljima pred „Hotelom de la Ville“, gdje imaju svoju skupnu večeru.

Otvor škola. Na I. listopadu otvaraju se mjestne pučke i građanske škole. Upisivanje obavila se od predjčer. Broj upisane, a i onaj pohadjajuće djece, kako doznajemo, tolik je da će bit još veće neprilike ove škol. godine sa pomješćem. Željeti je, da se kroz ovu šk. godinu uredi pisanje o ustanovi posebne škole u drugom odlomku grada, jer kako je danas, nije moguće zahtjevati, da naše pučke hrvatske škole odgovore svojaj zadaci.

Vredna učiteljica Paulina Nikolić, nakon 16. godišnjeg većnog i zdušnog učiteljevanja pri mjestnoj ženskoj pučkoj školi kod naših Benediktinčica, krenula je u četvrtak iz Šibenika, te će se na 6. idućeg mjeseca u ubavim Kaštelima vjenčati o gosp. P. Katalinici, odakle pak polazi u južnu Ameriku, (u Chile u Taltal). Učiteljski stalež žubi u njoj vrstnu učiteljsku snagu. Izražujuc joj ovom prigodom naše čestitke, želimo joj u novom dalekom boravištu svaku sreću. — Njezinom zamjenicom pri istoj ovdješnjoj školi odrađena je učiteljica gđica Marija Cinić.

Vatra. Posljednjih dana bila se pojavila vatra na dva mjesta u gradu, ali je srećom bila odmah nugašena. Upozorujemo i opet naše sumješćane na neodkladnu potrebu, da svak osigura svoj posjed protiv požara.

„N. Jedinstvo“ nije znalo drugčije nego bedastom šalom osvrtni se na naš članak u zadnjem broju, kojim smo ožigosali njegovo drzko i zlobno pisanje proti Zagrebu. U toj šali voljelo je tražiti pisca onog našeg članka, nego li paziti na ono što je u njemu bilo iztaktno: običan filaz plaćenika, kad ne znadu što da odgovore. Nego, mi raznimjemo šalu famoznog Maloga: — stara je riječ: tko poštena nema i sramotom se dići.

Naša obala, gdje je glavno pristanište parobroda, zauzetošću i troškom občine ovih se dana uredjuje. Pomorska vlada izvela je na njoj popravke, koji su bili od priekre nužde, ali se pri tom nije ni najmanje osvrtna na to, kakovo će ostati zemljište iza uzdignute obale. Ostalo je naime takovo, da su svi dječani uz nju morali postradati ove jeseni i zime od poplave uslied kiša. Da se to zaprieči, občina je morala upasti u znatan trošak t. j. da izkopenjem i uredjenjem nuždnih konala osigura od neizbježive štete dane i kuće na tom dielu obale. Itakove su nam u obće radnje, što ih vlada kod nas izvalja!

Stefanja Subotić, djevojčica od 14 godina, vriedna učenica, preminula je u prošli utork nakon kratke, ali teške bolesti. Pokoj joj duši!

Naše predbrojnice molimo, da nam odmah javu svaku promjenu boravišta, ako žele, da im list prispjeje svaki put tačno, inače mi nismo krivi ne prime li koji broj, ili ako ga preveć kasno dobiju.

Čiril-Methodski koledari za god. 1907 mogu se dobiti u Šibeniku kod gosp. Ivana Grimana, Antuna Čirlića i I. Rude. Mi ih još jedan put toplo preporučamo svim Hrvatima jer će, kupjuć ih, pomoći sirotinji u našoj Istri.

Neumjesna upisnica. Već je dva mjeseca da se čeka potvrda o izboru predsjednika i podpredsjednika naše Kotarske gospodarske zadruge sa strane naučnjstva. Nu na svazije čudo doznadosmo, da su spisi još u Šibeniku, gdje poglavarstvo vodi neku izbraku o vodjenju i zakonitosti skupštine. O uplitanju birokrata u ovakove zadruge govornio — na drugom mjestu. Svakako ne možemo učiniti ništa, da ne pokudimo držanje nekih činovnika, koji ili se raznavia ili iz zlobe zlopobirajućim je iztrpljenje osoba, koje su voljne i pripravne da porade za narodno dobro. Riječ ima „Smotra“ i „Poljudjski Vjestnik“.

Uzorni maslinjak. Vlada je otvorila prijavu za one koji žele, da im ona uredi uzorni maslinjak od 25 stabala.

Uvalačje talijanštine na sudu. Pred prošlim porotom u Šibeniku vodila se je razprava protiv jedne stanovite osobe. Svi spisi, razprava, pak i o suda bila je izdata u hrvatskom jeziku. Dotičnik je uložio utok na vrhovno sudie u hrvatskom jeziku. Kroz ovu sudieku bi mu saobčeno, da će se razprava voditi ovim dialektom. Objavu je primio u talijanskom jeziku. I ovo je u eri, kad se najviše govori o pohrvaćenju ureda!

Kao po planu. Kroz došastu sedmicu uredene su pred sudom razprave protiv onih naših mladićana koji su po ubohi poglavarstva klevetani da su sudjelovali u demonstracijama proti potlačenim Hrvatima u gradu. Izvjestit ćemo naše čitače, kako su bile vodjene ove razprave i kako su vršile.

Jamatva će ove druge sedmice biti u podopnom javku. Vremena su za trganje ugodila, pak će biti dobra kapljica. Kupca ima, ali ne dovoljno prama rodu na lozi i vrstnoj vrsti grozdja.

Iz zapisaka

nekoj mladog čudaka.

Mi Hrvati u Dalmaciji mi smo čudnovati ljudi. Mi živimo i umiremo u dva jezika. Ne velim to za sve naše, ali mnogi umiru *hrvatski i talijanski*. Baš pokojnici ga u to ne ulaze, jer oni šute miramorkome, ali *hrvatsko* obitej javlja *urbi et orbi hrvatski i talijanski* smrt pokojnika. Naši (kako, da ih nazovemo?) rećmo zemljaci talijanskog jezika javljaju samo *talijanski* smrt pokojnika i *hrvatski raji i talijanskoj aristokraciji*. Ipak svi ti talijanski aristokrate (većinom pogospodjeni opanci) znadu hrvatski, jer ne mogu ni skidati rukta bez tog jezika. . . . Da nije možda onla radi Stovišnjega, da se u nas tiskaju te dvojjezicne osmrtnice. Ljudi božji, mislim, da barem na nebu nisu zaboravili, da smo mi bili „antemurale christianitatis“. Svakako i naši tužni mrtvaci služe ko priznanje, da smo *nekoliko čudaci*, kad nam ne dostaje *jezik* jezik.

Nastojao, da ne saljemo u buduce barem naše mrtvace na drugi svet kao *poslovene ljude*, je čim zavrtiti vrata *raja i pakla*.

Ozević (čitač Ozević).

Priobćeno.

Podpisana časti se javiti, da je njezina privatna ženska škola s nastavim jezikom italijanskim i hrvatskim kao predmetom bila u posljednje doba snabdjevena pravom javnosti sa strane Visokog c. k. Ministarstva za bogostvoje i nastavi i da će otvorenje školske godine započeti dnevom 1. listopada o. g.

U Šibeniku, 28.9. 1906.

Ersilija Diem—Mattei.

Kad sam se povratio u Šibenik s mog dopusta, dočuo sam od raznih mojih prijatelja, kako me se okrivljuje, da sam za mog boravka u Zadru „poticao na izgrede proti Sokolovima, kad su kroz Zadar prolazili.“

Jamstvom moje postene riječi poriećem, da sam bilo na koji način, bud riećju, bud djelom, ikoga potaknuo na koji izkazni čin proti *Sokolovima*, kad su prošli kroz Zadar.

Osim toga mogu u činjenicim dokazati, da sam do pred dva dana u oči dolazka *Sokolosa* bio primoran ostati kod kuće i da sam u večer onog dana, kad su prispjeli *Sokolosi* bio odalje od pristanista u druztvu s gosp. A. Dragherom, činovnikom postarskim, koji hrvatski osjeća i koji bi do potrebe mogao posjedjeđiti, jesam li se ja one večeri i najmanje umievao u izkaze.

Toliko navadjam, jer ja nemam dovoljno rieči, kojima bi pohralio ljude ovdješnje hrvatske sranke, od kojih sam za mog boravka u Šibeniku imao samo dobrohotnih usluga.

U Šibeniku, 27. rujna 1906.

Ugo Tebaldi.

*/Za članke pod ovim naslovom uredništvo ne prima na se nikakve odgovornosti.

Vlastnik, izdavaatelj i odgovorni urednik
PETAR PILIĆ.

Tisak: „Kataličko Hrvatsko Tiskarstvo“.

Traži se u Šibeniku mali stan sa 2 sobe i predsofbom ili kuhinjom i s električnom rasvjetom. Ponude pod I. B. nek se pošalju *Upravi lista u Šibeniku*.

